

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ

СКОРОТЕЧА.

(Courier.)

Число 53.

Четвртакъ 8 Юлія 1843.

Год. III.

БІОГРАФІС ЗАСЛУЖНЫ СЛАВЕНА.

Коларъ.

Коларъ (Іоаннъ) еданъ одъ найзнатній ческій Стіхотворца, рођенъ є 1793 у варошицы Мошовце у Тулоцкой вармеї у Ерделю. Нѣгови родитель спадали су къ славенской нарова грани Словака. Почекъ є онъ у свомъ отечеству прво изображеніе получіо, и ранно веъ опіте нѣговогъ стіхотворногъ талента показао, отиде онъ 1817 у Іену Богословію учити. Овде упозна онъ кїеръ єдногъ Проповѣдника, Вілхелмину Шмідть, коя є изъ славенскогъ стабла Србо-Вінда произышла, дакле по народу сродна была, и спрамъ кое онъ найнѣжніомъ любвомъ запламти. Нѣгово чувство къ своїй Мини, съ коюмъ се є онъ текъ 1835 вѣнчati могao, описаше онъ у прославлѣномъ, ческомъ спѣву „Слави дцера“ (Будимъ 1824; нѣмецки 3. издав.; Пешта 1832) кой є заедно и тугу збогъ пропасти славенскій Срба, Оботрыта, Уканера на Сали и балтійскомъ мору, содржавао. Онъ се состои изъ 150-благозвучны сонета, кое су на трь спѣва раздѣлѣни. Ради нѣговогъ лепогъ вида, и ради нѣговогъ дубокогъ поетычногъ а заедно и родолюбивогъ содржанія побудіо є овай спѣвъ одманайвеу позорность; многе одъ любовны песами сравнявале су се са Петрарковымъ, и обште се припозна, да є Коларъ чрезъ то чѣло Чехи-

ма новъ стіхотворный єзыкъ сотворіо. Г. 1832 изыђе спѣвъ у обширніемъ, чрезъ два спѣва умноженомъ изданию, тако да садъ 615 Сонета има. Оба нова спѣва описую подъ надписомъ „Леє“ славенско небо, и дѣла оны у нѣга примѣны Славена, а подъ написомъ „Ахеронъ“ пакао, кой є съ недостойнимъ Славенма и съ непріятельма Славенства напущиъ: ту се виђа точно знанѣ исторіе Славена, но оно се провиђа одвећъ, затѣставля цело, при свимъ нѣжнимъ мѣстахъ, читателя ладно. Поредъ „славе кїери“ ставіо є К. напредъ єдно собраніе маны стіхотворенія и песама „Басне“ (Прагъ 1821). Іоштъ г. 1819 бејаше К. као словачкій проповѣдникъ за новоосновано евангелическо общество у Пешти изабранъ, и тако тежній задатакъ буде му вовѣренъ, да число разсеяногъ, себы самомъ оставлѣногъ и занемареногъ народа окoo себе скупи, и къ истини релігіе обрати. Доиста испадне му за рукомъ, многе препоне удалити, кое су нѣговой дѣятельности на путъ се ставляле, и тако постане нѣгово втеченіе на общество мало по мало све веће; но многе тужбе, борбе и увреде преобратали су срдечногъ пѣвица у озбыльногъ, и смируногъ човека. О побожности и нѣговомъ дубокомъ познаваню човеческогъ срдца, као и о пуности и ображательности словачкогъ єзыка сведоче проповѣди, кое є К. своею общству држао, и одъ кое є

онъ једно собраније „Казне“ (Пешта 1831) издао. Такође управљао је онъ найпри-
дѣжњио позорност на поправљању учи-
лишта у његовoj парохијi, и писаше
самъ неколико школскij књига, међу
коемъ једну „Словачку књигу за читанj“
(Пешта 1830). Једно отлично место зау-
зыма К. кромѣ тогъ међу садашњимъ
живимъ славенскимъ језици и историје испитатељма. Као таковиј бејше онъ най-
пре чрезъ његово списаније „добре влас-
ности народу слованскехо“ (*Vorzüge des slavischen Volkes*), (Пешта 1822) познатъ,
но особоје свидѣтельство о његовој учен-
ости је његово обширно, у словач-
комъ језику писано дјело „Über die Namen und Alterthümer des slavischen Volkes und dessen Verzweigungen“ (Будимъ 1830) у комъ се
найважнија етимологична истраживања ис-
торично знатни славенски имена налазе.
Велику је заслугу К. чрезъ његово со-
браније словачкиј народни пјесама „На-
родније спјеванки“ (2 свезке, Будимъ) за-
добио, будући да у овимъ песмама, кое-
су Слованци у скоро неприступнимъ ри-
твинамъ и долинама Карпата поредъ
старыје обичаја, игрји и сказкји найвећије
сачували, савъ се кроткиј и честнији ха-
рактеръ једногъ за поезију и свирку про-
никнутогъ народа одпечатава. К. бејше
једанъ одъ ониј, кои су найпре потребу
свеобщите напредка и споразумѣња за
славенске учене свијој наречији увијали, и
учини 1838 у списанију „О взајмности
Славена“ на славенске учене позивъ,
коимъ ихъ къ сојзу и къ взајмной под-
пори нјијовогъ поединјеногъ дјействовања
побуђиваše. Изъ уважења његовиј заслу-
га бејше онъ одъ разныј славенскиј уче-
ни друштва за члена изабранъ. Садъ
преправља К. неко число писама на уче-
нијогъ језикуиспитателя Шафарика у Пра-
гу за печатњу, коя ћеду и истраживања
сврху често већиј покушање доводе славен-
скиј имена содржавати. Више поеди-
нији сочиненија налазе се у ческомъ часо-

пису „Крокъ“ одъ Пресла и гдиконијъ
годишњиј издавањимъ алманасима одъ
„Весне.“ Найновије дјело К. изшло је пакъ
лане у Будиму подъ именомъ „Славен-
скиј цестописъ“ као плодъ његовогъ у
Италију путовања.

Шафарикъ.

Шафарикъ (Павао Јосифъ) Докторъ
Философie у Прагу, бывшиј профессоръ
при Гимназији србскогъ общества у Но-
вомъ - саду, познатъ чрезъ мјога и у Нема-
чкој са одобренјемъ примљена списа-
нија у кругу славенскогъ књижства, ро-
ђенъ је у Кобелярову, селу у сјеверној
Маџарској, где је његовъ отаць евангeli-
ческиј проповједникъ био. Одъ отца
предуготовљенъ, дође онъ 1805 у евангeli-
ческу Гимназију у Розенау, 1808 у о-
ну у Тобшауу, а 1810 у Лицей у Кез-
марку, где је до 1815 мало по мало Фи-
лософију, богословију и Маџарска права
изучио. Његово пребивало у Кезмарку у
кругу једномыслењиј, за художество и
вјежство одушевљени другова, и у бли-
зини благородногъ Г. Генерзја дјествова-
ло је рђешително за сву његову буду-
ћност. Премда рођенъ Славенъ, и у
средь Славена одрашћенъ, нити је знао,
нити дуго уважавао Ш. народъ и мате-
ринскиј језикъ, будући да је школско во-
спитаније и наука у Маџарској, славен-
ској народности ненаклонено, докле му
случай неко ческо сочиненије о вредности
материнскогъ језика до руке недоведе,
које му найдубље впечатљеније учини. Ње-
гова любовь къ материнскомъ језику и къ
славенској народности пробуди се садъ
съ тимъ сјунје, и буде и чрезъ само на-
опако поведеније некој ревностни против-
ника Славенства јоштъ већма разпалји. Првиј
плодъ ових нових наука бејше једно
собраније ческиј стихотворенја. Јоштъ
онда почео је Ш. словачке народније песме
купити, кое су - одъ прочији прјатеља ум-
ножене - 1823 у Пешти печатане изышле.

Одъ нѣговогъ отца къ Богословіи наговоренъ, отиде онъ 1815 у Сну, гдј є до 1817 у Свеучилишту поредъ Богословіе, филологичне, историчне, философическе и наравсловне науке учю, и разногъ знаня благо за будућностъ си скупіо. Но и ту любише онъ непрестано славенску Музу, преводећи изъ међу прочегъ „Облаке“ одъ Арістофана, и Шиллерову „Маріа Штуартъ“ у ческо. После повратка у отечество буде онъ найпре домовны учитель кодъ некогъ маџарскогъ младогъ Благородника. Нѣгово слободно време посвети онъ понайвише къ учению славенскій јзыка, мимогредъ и къ ученоисторіе, наравсловія и къ познанію земаља. При свемъ томъ занимаше се онъ све јданако са ческимъ книжествомъ, и не безъ нѣговогъ содѣствія дође у Ческой болј просодіја у обычай, основана у онимъ одъ нѣга и нѣговогъ прателя Палацкогъ сојузно изданије „Начатцы-ческогъ Стихотворства.“ (Пожунъ 1818). Године 1819 прими онъ у есенъ Профессуру Човечности у Новомсаду, съ којомъ заједно и управљање Гимназије скопчанобејаше. Међу тымъ положи онъ ово јоштъ 1825. Као Профессоръ остане онъ до год. 1833, узме у той години свой одпустъ одъ школскогъ званія, и отиде у Прагъ у приватный животъ. Претеће паденіе овогъ одъ нѣговы ближайшій предпостављеника весма оскудно држаногъ, и найразорителнијимъ втеченіјама преданогъ заведенія, весма нездраво поднебије мочварне вароши, кое є нѣговомъ и животу нѣгове свойбине опасно бывало и умна и наравствена пустота животоотношенија у ньој побудило га є, нѣгово досадашње становище своевольно променути, и присвемъ вишекратномъ позиву у изванъ отечествене земљѣ, ново отечество у онай земљи тражити, којој є нѣговъ духъ у тихој книжевној дѣјателности отдавно наклонићи бывао. Нѣгово званично дѣјствованје и нѣгове заслуге као учитель

знаћеду некада Србљи добро уважавати. Важніје и за общче знатніје су оне заслуге, кое є онъ чрезъ нѣгова основана и обширна истраживаніа сврху исторіе, језика и книжества Славена, о вѣжествавама и кодъ целогъ народнѣгъ стабла задобио. Нѣгова книга „Исторіја славенскогъ језика и книжества“ (Будимъ 1826) ћила є при свемъ имаюћимъ недостатцима у отечеству и изванъ вѣга са једногласнимъ одобренијемъ примљена, а нѣгова изслѣдованіја „Опореклу Славена“ (Будимъ 1828) као критика и разширеніе подобногъ дѣла одъ Суровицкога, ћеть једно списаніје веома богатогъ содржаніја, кое є у найтавнијој страни европейске исторіје нову светлость дало. Доцніје побуђенъ чрезъ нѣгово положеніе по средъ Серба, и у близини Бугара, Хорватије и прочай Югославена управљаше онъ, нѣгову позорность особито на югославенска нарѣчја, трудећи се, једномъ страномъ о ньиной древности, и ньинимъ взајмнимъ отношеніјама точна извѣстіја сообщити, другомъ страномъ пакъ ньиненайдревнє језикословне споменике скupити, и историјо ньиовогъ книжества подпунју представити. Тако постану нѣгови „Србски пабирци“ (Serbische Veseförner) или ти „исторично критическо осветленіе србскогъ језика“ (Пешта 1833) једанъ къ познанію славенскій језика важанъ прилогъ. Но главно дѣло книжевногъ дѣјствования и једно одъ најважнїјихъ дѣла свеобщитетъ славенскогъ книжества ћу нѣгове год. 1838, у ческомъ језику списане, скоро за тымъ и у русско преведене „Славенске старожитности“ кое се исто тако крозъ редку, и цео предѣљъ славенске историје у ширемъ смислу обузимајућу ученостъ, као и сбогъ прилѣжаніја и оштроумногъ истраживаніја отликују, и кое су му кодъ свијој славенскій народа једногласно признаніе задобије, да є онъ првый и превосходнѣјшији знатељ ньиногъ језика и нѣгове древности. Оне су

се тако общегъ далеко разиширеногъ одобренія обрадовале, као што є то редко комъ книжевномъ дѣлу у део пало. Г. 1838 прими III. учредничество оногъ одъ Палацкогъ основаногъ „Часописа ческого Музеума у Прагу“ а у союзу са Палацкимъ обелодани онъ наскоро врло забавне „Найстаріје паметнике ческого езыка“ (Прагъ 1840. 4). Непрестано забавля га садъ собраніе паметника србскогъ и бугарскогъ езыка изъ 11-15 столѣтія, и једна обширна исторія славенскогъ книжевства по нынинъ нарѣчіяма, којо онъ издати намѣрава. Найасніје свидѣтелство за чисто вѣжествену цѣль Шаффарицогъ тежена есть у осталомъ и то, да є онъ одъ Ауштрійскогъ, владѣнія, као Цензоръ за списаніе иѣгове врсте именованъ, кое тежко званія онъ доиста, крайности избегаваюћи, на јданъ начинъ отправля, кой исто тако праведнымъ желяма владѣніје удовлетворава, колико и напредованю и могућемъ олакшаваню книжевне дѣятелности, коя се одъ некогъ доба са плоднимъ успѣхомъ међ ческимъ списатељма примѣчава.

А. А.

ВѢСТИ.

Пешта 6 Юнія. Иѣгово Высокопреосвештенство у Архиепископији и Митрополитији нашъ Г. Јосифъ Раичић дана је у вече на пароброду овамо срећно изъ Пожуна приспѣо, где ће се иѣ колико дана бавити, а потомъ у престолно свое мѣсто Карловице повратити.

Праведне жељ Словачкогъ народа испуниле су. Г. Людевитъ Штуръ, ватреный родомљацъ, добио в привилегије, да може „Словенске Новине“ издавати.

ДОНИСЪ.

Изъ И. Сада. — Жалостна вѣсть. — Зрачно огледало Србске жељ — у комъ се оно јади варљива судба србске књиги! тужно оплакиваше, дана опеть постаде неожидаєме жалости ново позорие. — Нѣгово Высокопреосвештенство Г. Георгіј Христианъ, православный Епископъ Новосадеко — Бачкій, у 68-ој години похвалостойногъ живота свога, 22 Юніј т. г. премишуо је. — Великоменогъ овогъ Паствонаачалника праведно оплакује света наша црква — праведно срѣтъ иѣгову оплакује цѣла Епархија Бачка, којо је рѣд-

комъ својомъ мудроћу красио, любко свагда предупретао, и у правди, истини и вѣрности настављао. — Тѣло блаженоочињшега АЕреа 27 Юніја са найвећимъ торжествомъ погребено је. Јошти у 7. сатији изъ јутра жалостни звукъ звона објавио је настојији погреба спроводъ, и будући да је празникъ недѣлјији био, зато се не само изъ овогъ града но са свимъ странама толико множество људи стекло, да се једва одъ Двора АЕрейскогъ, где је и тѣло Успијешега 5. дана почивало, поћи могло. — При потребу и трајоћему спроводу началствовао је сашъ Епископъ Темишварскій, Впреосв. Г. Пантелејмонъ Жиковић са Пречестијишомъ Господомъ Архимандрити: Јројесмъ Мутибарић, Пахомијомъ Јовановић и Арсенијемъ Стойковић и многочисленымъ монашескогъ и мірскогъ чина свајићствомъ. Око 9. сатији печалији је спроводъ у кафедралну цркву приспѣо, где се после Свете Лутургіје опело држало. При концу опела говорио је монастыра Гретега Архимандрити Пречести. Г. Мутибарић, благоразумио своме и познатомъ витијству искуству сходно надгробно слово, у комъ је све заслуге упокоеногъ АЕреа изложио, и у овомъ се смотренију Витија смѣло позвао на изречење: „отъ дѣла твоихъ покажу вѣру твою.“ — Ђрђ Блаженопочињшій — кој је гуманазијалне науке у Новомъ Саду, филозофију у Великомъ Вараду, а права Мађарска у Пештани. Універзитету, Нѣмачка пакъ у граду Виена са превосходствомъ срвио, кој је далъ у Гимназији Карловачкој красноречја а поздніје и Св. Богословије као славацъ Професоръ много година служио — много је занета србскомъ Роду ползовао, а одъ године 1813 (када је у монашескій чинъ ступио) био је: Правило вѣри, образъ кротости, воздержаніја Учителъ, и као што у Архији АЕМитрополитској, послѣ Пакрачкој и Бачкој заоставши Акта свѣточе, неутруднији народне славе дѣлатељ, и просвѣщенија народнѣјъ живији ревнитељ. Истина и скромноста свагда му је на лицу трептила, а срдце и душу украсавала му је любовь, благость, доброта! Вѣчна му буди память, и кодъ поздногъ потомства на вѣки слава.

Дръ П. Јовановић.

Са намѣромъ мсјомъ Листъ повременій „Скоротечу“ издавати толике су препоне скопчане, да је себе обвезана налазимъ, явно обнародовати, да Скоротеча за време престаје изилазити. Зато почитајема Господа Пренумеранти, који су се на друго течење о. г. на ц. кр. поштама или писмено прењумерирали и одма предплатили, скорымъ ћеду временомъ новице свое натрагъ добыти. Јмствуюћи за ове новице и то умолявамъ, да бы сва почитајема ГГ. Пренумеранти, који дугъ одъ прошасте или ове године јошти ни су платили, што скорије платити благоусрдствовали.

Издаватељ.